



Nærings- og
fiskeridepartementet

Om tilskudd og offentlig støtte

Mee Eline Eriksson

Oversikt

1. Innledning

- Oversikt over reglene

2. Om EØS-avtalen og konkurranse

3. Reglene om offentlig støtte

- Foretak
- Økonomisk fordel
- Samhandel

4. Hvordan tildele lovlig og forenlig støtte?

- Gruppemelding og notifikasjon

5. ESA`s kompetanse

Tilskudd og relevant regelverk

Nasjonal rett	EØS-avtalen
Utredningsinstruksen	Reglene om offentlig støtte
Forvaltningsloven/forvaltningsrettslige prinsipper	
Økonomiregelverket	
Bevilgningsreglementet	
Offentlighetsloven	
Sektorspesifikt regelverk	
Merverdiavgiftsloven	Reglene om offentlig anskaffelser

Formålet med EØS-avtalen

- Forhindre at samhandelen påvirkes ved at medlemslandene favoriserer nasjonale foretak (proteksjonisme)

(sak 173/73, Italia mot Kommisjonen, avsnitt 13)

Konkurransereglene er et verktøy

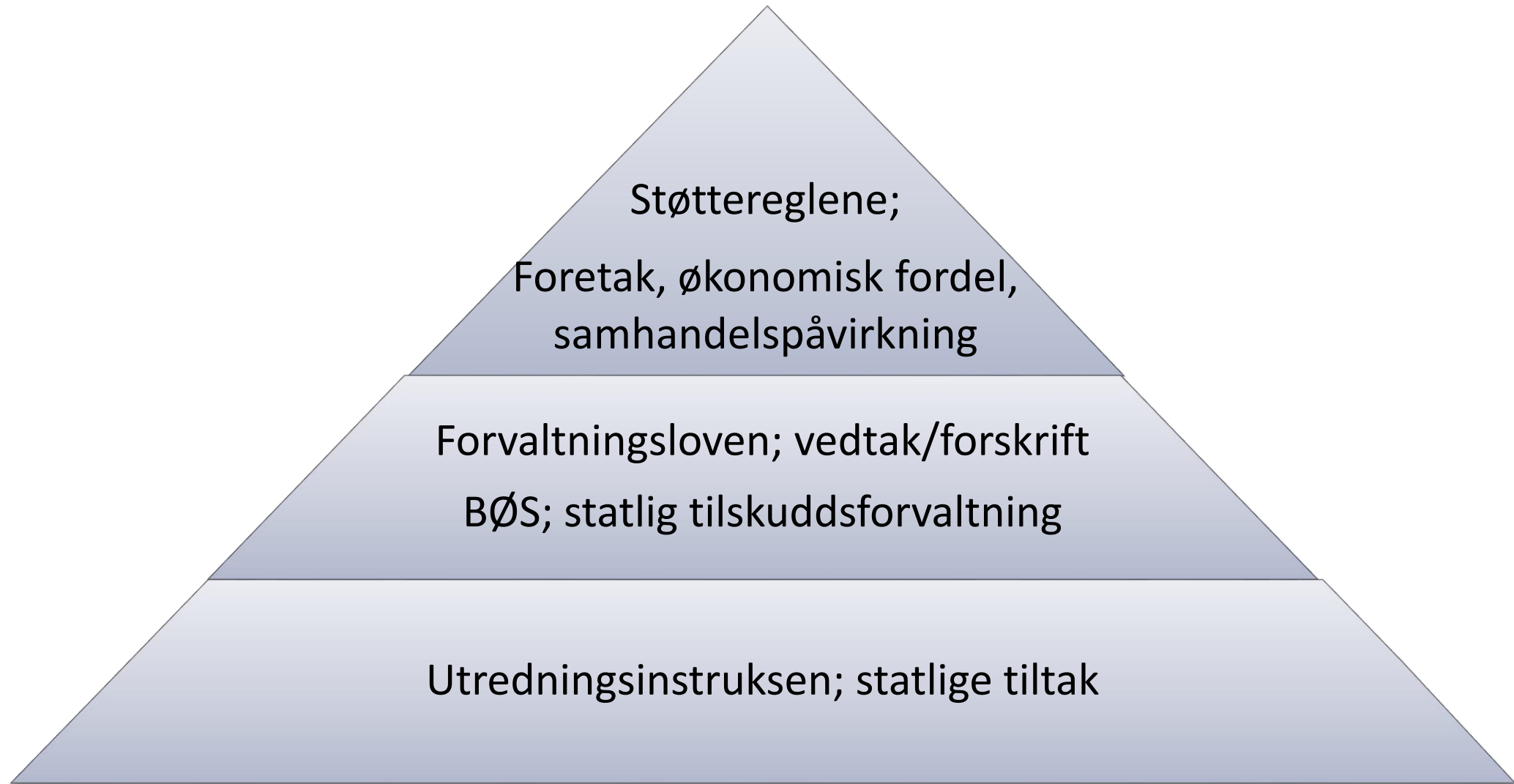
- Overordnede prinsipper; Åpenhet, ikke-diskriminerende og transparens
- Effektiv bruk av ressursene; kvantitativt og kvalitativt

Konkurransereglene er et verktøy

- Overordnede prinsipper; Åpenhet, ikke-diskriminerende og transparens
- Effektiv bruk av ressursene; kvantitativt og kvalitativt

Ulike "konkurransereformer"

- Anbudskonkurranse
- Tilskuddsordning;
 - Konkurranse om tilskudd
 - Konkurranse om offentlig støtte



Det indre markedet

Utenfor eller innenfor?



Begreper; Tilskudd og støtte

Viktige begreper:

1. Enkelttilskudd tilsvarer individuell støtte (ad-hoc)

Begreper; Tilskudd og støtte

Viktige begreper:

1. Enkeltilskudd tilsvarer individuell støtte (ad-hoc)
2. Flere enkeltilskudd til et foretak kan utgjøre en *støtteordning*

Begreper; Tilskudd og støtte

Viktige begreper:

1. Enkelttilskudd tilsvarer individuell støtte (ad-hoc)
2. Flere enkelttilskudd til et foretak kan utgjøre en *støtteordning*
3. *Tilskuddsordning* tilsvarer støtteordning

Begreper; Tilskudd og støtte

Viktige begreper:

1. Enkelttilskudd tilsvarer individuell støtte (ad-hoc)
2. Flere enkelttilskudd til et foretak kan utgjøre en *støtteordning*
3. *Tilskuddsordning* tilsvarer støtteordning

Dette er relevant i følgende tilfeller:

- a. Støtteordning; tilstrekkelig at minst et foretak mottar *offentlig støtte*

Begreper; Tilskudd og støtte

Viktige begreper:

1. Enkelttilskudd tilsvarer individuell støtte (ad-hoc)
2. Flere enkelttilskudd til et foretak kan utgjøre en *støtteordning*
3. *Tilskuddsordning* tilsvarer støtteordning

Dette er relevant i følgende tilfeller:

- a. Støtteordning; tilstrekkelig at minst et foretak mottar *offentlig støtte*
- b. Eksisterende støtte eller ny støtte
 - før 1994
 - tilbakebetaling

Reglene om offentlig støtte

EØS-avtalens artikkel 61(1);

1. Statsmidler
2. Statsmidlene må komme et **foretak** til gode
3. Statsmidlene må gi foretaket en **økonomisk fordel**
4. Statsmidlene må være selektive
5. Statsmidlene må være egne til å vri konkurransen og **påvirke samhandelen**

Foretak



Vilkåret om foretak

- Foretak er en enhet som driver økonomisk aktivitet, ved å levere varer og/eller tjenester på markedet

- 1. Er markedet, varene eller tjeneste regulert av EØS-avtalen?
- 2. Økonomisk aktivitet vs. ikke-økonomisk aktivitet
- Hva som er et foretak kan variere mellom EØS-landene

Relevante vurderingstema

Skal vurderes og tillegges vekt	Skal ikke tillegges vekt
Den faktiske aktiviteten til mottakeren av "statsmidler"	Offentlig eller privat
	Hvordan enheten er organisert
	Juridisk klassifisering
	Profit eller non-profit
Hva med egenregi?	

Ikke-økonomisk aktivitet	Økonomisk aktivitet
Offentlig myndighetsutøvelse <ul style="list-style-type: none"> - Militære/politi/fengsel - Kontroll og sikkerhet - Forvaltningsoppgaver - Barnevern 	Alt som innebærer å levere tjenester og/eller varer på markedet
Universelle og solidaritetsbaserte velferdsordninger <ul style="list-style-type: none"> - Skole, barnehage - Sykehus - Tilknyttede IT-tjenester 	
Amatør/breddeidrett	
<ul style="list-style-type: none"> - Uløselige og nødvendige tilknyttede tjenester 	
Hva som er økonomisk aktivitet varierer mellom EØS-landene	



Unngå ulovlig kryss-subsidiering



Reglene om offentlig støtte

EØS-avtalens artikkel 61(1);

1. Statsmidler
2. Statsmidlene må komme et **foretak** til gode
3. Statsmidlene må gi foretaket en **økonomisk fordel**
4. Statsmidlene må være selektive
5. Statsmidlene må være egne til å vri konkurransen og **påvirke samhandelen**

Økonomisk fordel

Vilkåret om økonomisk fordel

➤ En økonomisk fordel;

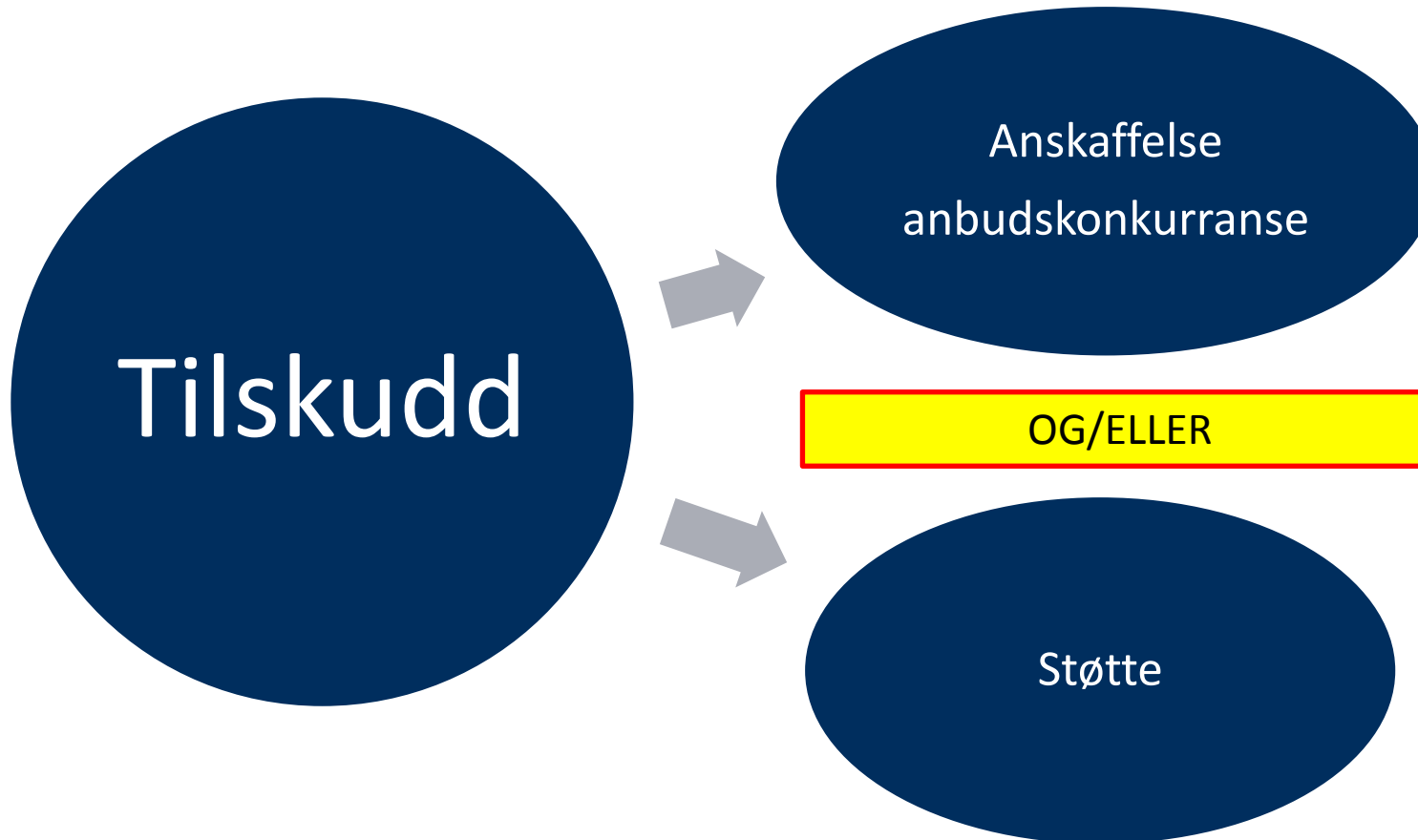
En fordel:

- a. Som har en positiv effekt på foretakets budsjett
- b. Som foretaket ikke kunne oppnådd under normale markedsmessige forhold

Avgrenses mot:

- Regulering
- "Markedspris"

Tilskudd, anskaffelse og støtte



VERKTØY

1. Utelukke støtte
2. Forenlig støtte
3. Minimere støtten (beløp/intensitet)

Pass på:

- Prosedyrevalg
- Alle unntak i anskaffelsesreglene
- Tjenestekonsesjonskontrakter

Tilskudd eller anskaffelse?

➤ Tilskudd eller anskaffelse

Vurderingstema; *gjensidig bebyrdende avtale*

Relevant å se på merverdiavgiftsloven:

Merverdiavgiftsloven

- Hva er avgiftspliktig?

Merverdiavgift er en generell avgift som oppstår ved omsetning, uttak og innførsel av varer og tjenester, og de fleste som driver næringsvirksomhet vil derfor måtte forholde seg til merverdiavgiftsloven.

- Omsetning
- Transaksjoner
- Relevant vurderingsmoment:
 - Konsekvenser som følge av betalingsmislighold

Kjøp av tjenester av allmennøkonomisk betydning

➤ Hva er en tjeneste av allmenn økonomisk betydning?

Eks: Transport, post, bredbånd, tannlege

➤ Vilkårene:

1. Klart definert tjenesteforpliktelse
2. Kompensasjonsberegning, på forhånd, objektiv og etteprøvbar
3. Ikke overkompensasjon
4. Anbud eller nøyaktig beregning (benchmark)

- Altmark eller SGEI-regelverket

Indirekte økonomisk fordel



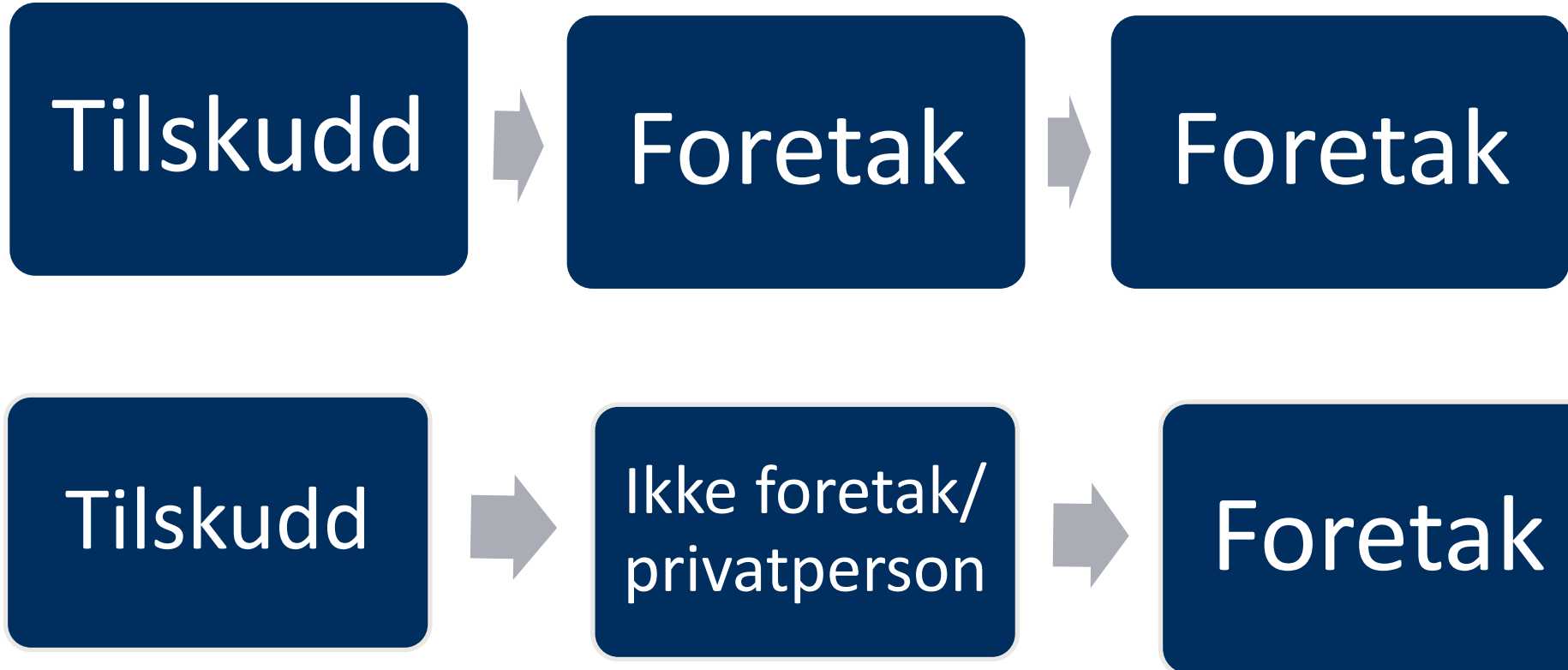
Indirekte økonomisk fordel

- Alle økonomiske fordeler som gis vil ha indirekte økonomiske effekter
- Vurderingstema:
 - Kan det på forhånd identifiseres et eller flere foretak som vil motta en indirekte økonomisk fordel?

Typetilfeller av indirekte økonomisk fordel



Typetilfeller av indirekte økonomisk fordel



Eksempler på indirekte økonomisk fordel

1. Pellets ovner [No 716/07/COL](#)
2. EL-bil pakken [No 228/17/COL](#)

Reglene om offentlig støtte

EØS-avtalens artikkel 61(1);

1. Statsmidler
2. Statsmidlene må komme et **foretak** til gode
3. Statsmidlene må gi foretaket en **økonomisk fordel**
4. Statsmidlene må være selektive
5. Statsmidlene må være egne til å vri konkurransen og **påvirke samhandelen**

Samhandel



Samhandelsvilkåret

- Tiltak som er egnet til å påvirke samhandelen
 - Ikke nødvendig å påvise faktisk effekt (Noa avsnitt 190)
 - Foretaket trenger ikke å drive med grenseoverskridende handel (191)
 - Tiltaket kan gjøre det vanskeligere for andre foretak innenfor EØS å etablere seg, ved å oppretholde eller øke det lokale tilbudet
 - Omfatter tjenester som **kan** leveres av andre enn lokal/regionale leverandører (192)
 - Lave støttebeløp kan også være egnet til å påvirke samhandelen (kan ikke tildeles som bagatellstøtte, No 1407/2013; avsnitt 8 og 9)
- Fortsatt veldig lav terskel og vilkåret er ofte oppfylt

Hvordan tolkes samhandelsvilkåret? forts.

- Når er samhandelsvilkåret mest sannsynligvis oppfylt?
- Støtte til store foretak (mor/datter)
- Støtte til bredbåndsinfrastruktur
- Støtte til tannlegehelsetjenester (C-172/03, Heiser, avsnitt 35)
- Støtte til transporttjenester (*Altmark Trans*, C-280/00, avsnitt 77-78)
- Bank og kreditt (C-203/11, avsnitt 58)
- Bygg og anlegg, eiendomsutvikling, (C-197-11/C-203/11 avsnitt 46-47)
- Støtte til turisme?

Ny utvikling gjennom rettspraksis?

➤ **Betydningen av SAM - mer ansvar på EØS-landene**

- Formålet med SAM: mer **effektiv håndheving**

➤ **Kommisjonsvedtak - ESA følger opp**

➤ 12 Kommisjonsavgjørelser (5 notifikasjoner/**7 klager**)

➤ ESA, eks;

- **Bømlabadet** (EFTA Surveillance Authority Decision No 459/12/COL)

- **Finnmarkshallen** (letter of comfort)

➤ **Rettslig sikkerhet – trenger bekreftelse fra domstolene**

➤ Portugisiske saken er under videre behandling General Court

Er aktiviteten "**super-lokal**"?

➤ **Overordnet; Er støtten *egnet* til å påvirke samhandelen?**

1. Styrker eller opprettholder støtten foretakets posisjon, i forhold til sammenlignbare foretak innenfor EØS?
2. Kan støtten gjøre det vanskeligere for andre foretak å etablere seg på markedet, ved å opprettholde eller øke det lokale tilbudet?
3. Er det **mulig** at foretak fra EØS-området kan tilby en tilsvarende tjeneste? (ikke kun hypotetisk)
4. Eksporterer foretaket hovedsakelig til "tredjeland"?

(C-142/87, avsnitt 38)

Hvordan vurderer jeg om aktiviteten er "super-lokal"?

Steg 1: Faktum/bakgrunn

Hva er støttegivers formål?

Hvem er støttemottakeren og hvilken aktivitet utøves?

- Se på søknaden
- Sjekk nettsidene
- Dialog med støttemottaker

(4) Hvordan vurderer jeg om aktiviteten er "super-lokal"?

Steg 2: Om støttemottakeren

- Hvilke varer eller tjenester tilbyr støttemottakeren?
 - "hylleware" vs "skreddersydd" tjeneste rettet mot lokalbefolkningen
- Lite foretak, en del av en større sammenslutning, et stort foretak
- Lav eller høy omsetning – kan si noe om det er interessant for andre foretak å etablere seg eller investere
- Hvor ligger foretaket og hva er den potensielle kundekretsen - området?
- Kapasitet sammenlignet med lokal kundekrets – overkapasitet?
- Driver støttemottakeren med eksport eller import? Eventuelt i hvilken grad? (marginalt?)
- Hvordan markedsfører støttemottaker seg? – lokalt, nasjonalt, internasjonalt?

Hvordan vurderer jeg om aktiviteten er "super-lokal"?

Steg 3: Etterspørselssiden

- Fortid; Har etterspørselen vært stabil eller økt? (lokalbefolkning og EØS-borgere)
- Nåtid; I hvilken grad tiltrekker støttemottakeren seg kunder/brukere fra andre EØS-land?
- Fremtiden; Målsetning om å ekspandere?
 - potensiell eller reell konkurranse med andre varer eller tjenester?

Hvordan vurderer jeg om aktiviteten er "super-lokal"?

Steg 3: Etterspørselssiden

- Fortid; Har etterspørselen vært stabil eller økt? (lokalbefolkning og EØS-borgere)
- Nåtid; I hvilken grad tiltrekker støttemottakeren seg kunder/brukere fra andre EØS-land?
- Fremtiden; Målsetning om å ekspandere?
- potensiell eller reell konkurranse med andre varer eller tjenester?

Steg 4: Tilbudssiden

- Er det foretak innenfor EØS-området som tilbyr en sammenlignbar tjeneste?
- Er det mulig at foretak innenfor EØS vil foreta investeringer?
- Mulig effekt; Kan støtten hindre etablering eller investeringer?

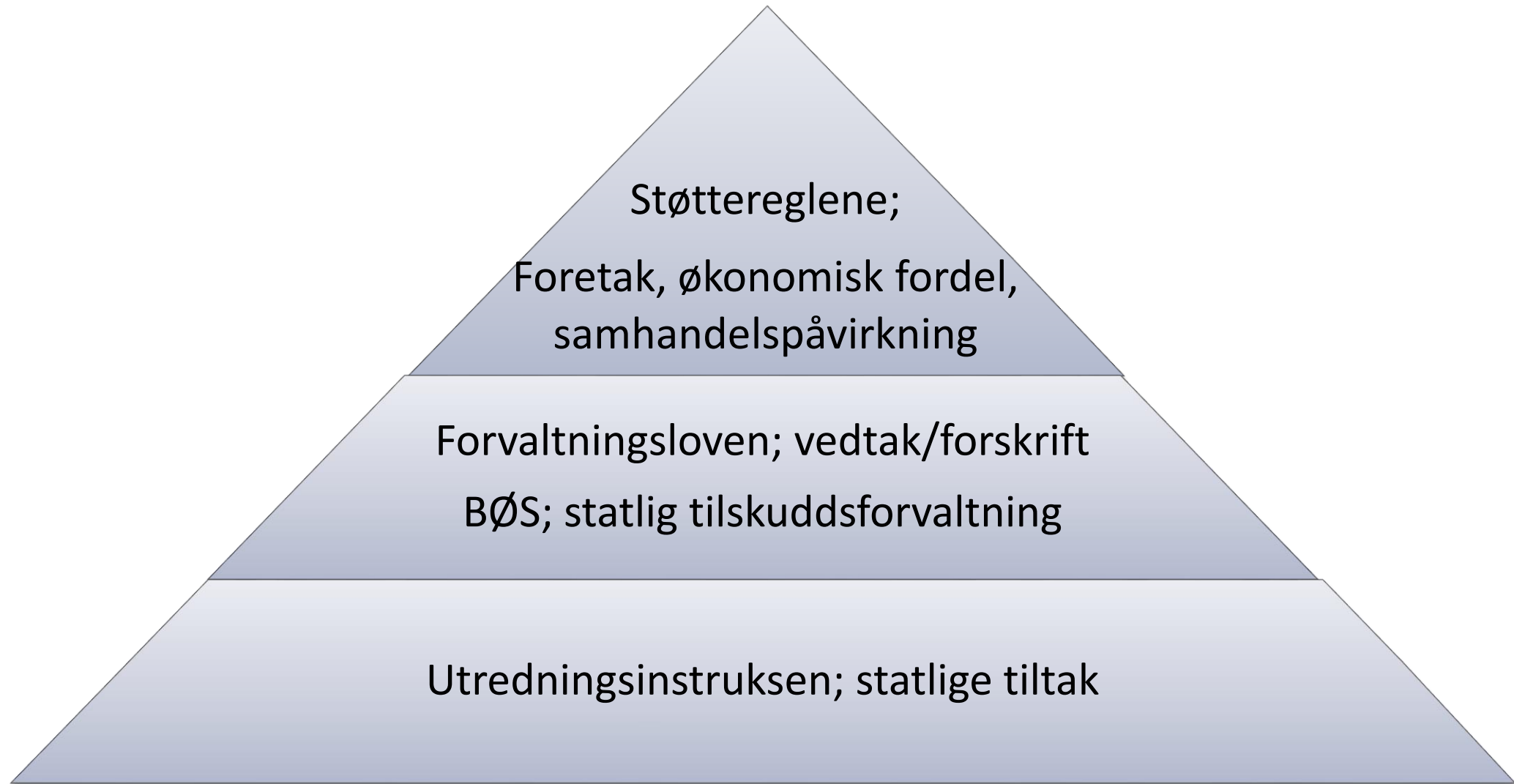
Eksempel: Kabelbane/skiheis

Relevante vurderingstema;

- Beliggenhet
- Total kapasitet og driftstid
- Hovedsakelig lokale brukere? (Ukedager og helger)
- Kapasitet/driftstid sammenlignet med antall innbyggere

- Overførbart for andre typer fasiliteter

(NOA avsnitt 197, bokstav h)



Tilskuddsordning som er støtteordning - Hva må forskriften inneholde?

- 1) Formål/målgruppe (BØS 6.2.1.1 bokstav a)

Tilskuddsordning som er støtteordning

- Hva må forskriften inneholde?

- 1) Formål/målgruppe (BØS 6.2.1.1 bokstav a)
- 2) Støtteberettigede kostnader/utgifter

Tilskuddsordning som er støtteordning

- Hva må forskriften inneholde?

- 1) Formål/målgruppe (BØS 6.2.1.1 bokstav a)
- 2) Støtteberettigede kostnader/utgifter
- 3) Støttebeløp/støtteintensitet (BØS 6.2.1.1 bokstav c, beregningsregler)

Tilskuddsordning som er støtteordning

- Hva må forskriften inneholde?

- 1) Formål/målgruppe (BØS 6.2.1.1 bokstav a)
- 2) Støtteberettigede kostnader/utgifter
- 3) Støttebeløp/støtteintensitet (BØS 6.2.1.1 bokstav c, beregningsregler)
- 4) Oppfølging/kontroll, evaluering (BØS 6.2.1.1 bokstavene d og c)

Tilskuddsordning som er støtteordning

- Hva må forskriften inneholde?

- 1) Formål/målgruppe (BØS 6.2.1.1 bokstav a)
- 2) Støtteberettigede kostnader/utgifter
- 3) Støttebeløp/støtteintensitet (BØS 6.2.1.1 bokstav c, beregningsregler)
- 4) Oppfølging/kontroll, evaluering (BØS 6.2.1.1 bokstavene d og c)
- 5) Ref. til den aktuelle unntaksbestemmelsen

Tilskuddsordning som er støtteordning

- Hva må forskriften inneholde?

- 1) Formål/målgruppe (BØS 6.2.1.1 bokstav a)
- 2) Støtteberettigede kostnader/utgifter
- 3) Støttebeløp/støtteintensitet (BØS 6.2.1.1 bokstav c, beregningsregler)
- 4) Oppfølging/kontroll, evaluering (BØS 6.2.1.1 bokstavene d og c)
- 5) Ref. til den aktuelle unntaksbestemmelsen
- 6) Foretak i vanskeligheter kan ikke motta støtte

Tilskuddsordning som er støtteordning

- Hva må forskriften inneholde?

- 1) Formål/målgruppe (BØS 6.2.1.1 bokstav a)
- 2) Støtteberettigede kostnader/utgifter
- 3) Støttebeløp/støtteintensitet (BØS 6.2.1.1 bokstav c, beregningsregler)
- 4) Oppfølging/kontroll, evaluering (BØS 6.2.1.1 bokstavene d og c)
- 5) Ref. til den aktuelle unntaksbestemmelsen
- 6) Foretak i vanskeligheter kan ikke motta støtte
- 7) Foretak med ubetalt tilbakebetalingskrav om offentlig støtte
 - ESA vedtak eller nasjonal håndheving (Deggendorf-prinsippet)

Tilskuddsordning som er støtteordning

- Hva må forskriften inneholde?

- 1) Formål/målgruppe (BØS 6.2.1.1 bokstav a)
- 2) Støtteberettigede kostnader/utgifter
- 3) Støttebeløp/støtteintensitet (BØS 6.2.1.1 bokstav c, beregningsregler)
- 4) Oppfølging/kontroll, evaluering (BØS 6.2.1.1 bokstavene d og c)
- 5) Ref. til den aktuelle unntaksbestemmelsen
- 6) Foretak i vanskeligheter kan ikke motta støtte
- 7) Foretak med ubetalt tilbakebetalingskrav om offentlig støtte
 - ESA vedtak eller nasjonal håndheving (Deggendorf-prinsippet)
- 8) Eventuell ulovlig støtte kreves tilbakebetalt

Begrepene lovlighet og forenlighet

- Lovlighet – iverksettelsesforbudet, støttegiver må anvende en unntaksbestemmelse
- Forenlighet - forenlig med EØS-avtalen

Hvordan tildele **lovlig** støtte?

- Bagatell støtte – de minimis (200 000 €)
- Reglene om tjenester av allmennøkonomisk betydning
 - De minimis (krav om rapportering) (500 000 €)
 - Retningslinjer (krav om notifikasjon)
- Gruppeunntaksforordningen (krav om melding, mulig monitoring)
- Notifikasjon
 - Retningslinjer
 - EØS-avtalen 61 (3) c

Hvordan tildele **forenlig** støtte?

Generelle forenlighetsbestemmelser:

- 1) Formål; Object of common interest

Hvordan tildele forenlig støtte?

Generelle forenlighetsbestemmelser:

- 1) Formål; Object of common interest
- 2) Nødvendighet; need for state intervention (markedssvikt)

Hvordan tildele forenlig støtte?

Generelle forenlighetsbestemmelser:

- 1) Formål; Object of common interest
- 2) Nødvendighet; need for state intervention (markedssvikt)
- 3) Tiltaket er egnet til å oppnå formålet

Hvordan tildele forenlig støtte?

Generelle forenlighetsbestemmelser:

- 1) Formål; Object of common interest
- 2) Nødvendighet; need for state intervention (markedssvikt)
- 3) Tiltaket er egnet til å oppnå formålet
- 4) Incentiveeffekt – tiltaket skal påvirke/endre foretakets virksomhet

Hvordan tildele forenlig støtte?

Generelle forenlighetsbestemmelser:

- 1) Formål; Object of common interest
- 2) Nødvendighet; need for state intervention (markedssvikt)
- 3) Tiltaket er egnet til å oppnå formålet
- 4) Insentiveffekt – tiltaket skal påvirke/endre foretakets virksomhet
- 5) Proporsjonalitet – ikke overkompenseres

Hvordan tildele forenlig støtte?

Generelle forenlighetsbestemmelser:

- 1) Formål; Object of common interest
- 2) Nødvendighet; need for state intervention (markedssvikt)
- 3) Tiltaket er egnet til å oppnå formålet
- 4) Insentiveffekt – tiltaket skal påvirke/endre foretakets virksomhet
- 5) Proporsjonalitet – ikke overkompenseres
- 6) Minimere negativ effekt på konkurranse og samhandel

Hvordan tildele forenlig støtte?

Generelle forenlighetsbestemmelser:

- 1) Formål; Object of common interest
- 2) Nødvendighet; need for state intervention (markedssvikt)
- 3) Tiltaket er egnet til å oppnå formålet
- 4) Insentiveffekt – tiltaket skal påvirke/endre foretakets virksomhet
- 5) Proporsjonalitet – ikke overkompenseres
- 6) Minimere negativ effekt på konkurranse og samhandel
- 7) Transparenskrav
- 8) Rapportering/evaluering

Å tildele lovlig støtte

1. Bagatellstøtte

(Kommisjonsforordning No 1407/2013)

- Beløpsgrense på 200 000 € over tre regnskapsår (dvs. kalenderår)
- Må kunne beregne støttebeløpet på forhånd (transparens, se forordningen avsnitt
- Prosessuelle krav; informasjonsutveksling
- Kan ikke dekke kostnader tilknyttet import, eksport, distribusjonsnettverk (se forordningen avsnitt 9.)

Om gruppeunntaksforordningen

- En "type" forskrift
- Generelle bestemmelser
- Spesifikke bestemmelser

- Fyll ut skjema
- Lag følgenotat

- Følg opp – mulig "kontroll" - "monitoring"

Om notifikasjon

- Pre-notifikasjonsprosess
- Comfort letter (gir minst rettslig sikkerhet)
- ESA vedtak (gir mer rettslig sikkerhet)
 - Ikke-støtte (no-aid desicion)
 - Forenlig støtte

Hjemmelsgrunnlag:

- a. Retningslinjer
- b. Direkte under EØS-avtalen artikkel 61(3) c

ESA`s kompetanse, klager og tilbakebetaling

➤ ESA har kompetanse til å:

1. Godkjenne tildelinger av støtte

ESA`s kompetanse, klager og tilbakebetaling

➤ ESA har kompetanse til å:

1. Godkjenne tildelinger av støtte
2. Overprøve våre støtteordninger/støttetildelinger på eget initiativ

ESA`s kompetanse, klager og tilbakebetaling

➤ ESA har kompetanse til å:

1. Godkjenne tildelinger av støtte
2. Overprøve våre støtteordninger/støttetildelinger på eget initiativ
3. Behandle klagesaker (forpliktet)

ESA`s kompetanse, klager og tilbakebetaling

➤ ESA har kompetanse til å:

1. Godkjenne tildelinger av støtte
2. Overprøve våre støtteordninger/støttetildelinger på eget initiativ
3. Behandle klagesaker (forpliktet)
4. Bestemme at Norge (støttegiver) skal kreve ulovlig støtte tilbake

ESA`s kompetanse, klager og tilbakebetaling

➤ ESA har kompetanse til å:

1. Godkjenne tildelinger av støtte
2. Overprøve våre støtteordninger/støttetildelinger på eget initiativ
3. Behandle klagesaker (forpliktet)
4. Bestemme at Norge (støttegiver) skal kreve ulovlig støtte tilbake
5. Pålegge Norge å endre nasjonalt regelverk (appropriate measures)

Kilder

Oversikt over regelverket: <http://www.eftasurv.int/state-aid/legal-framework/state-aid-guidelines/>

NFDs nettside: <https://www.regjeringen.no/no/tema/naringsliv/konkurransopolitikk/regler-om-offentlig-stotte-listeside/offentlig-stotte-generell-innforing-i-re/hva-er-offentlig-stotte-vilkarene-i-eos-avtalen-artikkel-61-1/id2412209/>

NFDs veileder: https://www.regjeringen.no/globalassets/departementene/nfd/dokumenter/veiledninger/veileder_offentlig-stotte.pdf



Nærings- og
fiskeridepartementet

Takk for oppmerksomheten!